MARKKINAOIKEUS
MARKNADSDOMSTOLEN

Lausunto

23.2.2022 Dnro H 00046/22

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi kuluttajansuojalain ja kuluttajaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 14/2022 vp)

Viite: Asiantuntijapyyntö 17.2.2022

Valiokunnan etäkokous: 24.2.2022 klo 10:15

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt markkinaoikeudelta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laeiksi kuluttajansuojalain ja kuluttajaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 14/2022 vp).

Markkinaoikeus esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Markkinaoikeus	Radanrakentajantie 5 00520 Helsinki	Puhelin 029 564 3300 Faksi 029 564 3314	markkinaoikeus@oikeus.fi www.markkinaoikeus.fi
Marknadsdomstolen	Banbyggarvägen 5 00520 Helsingfors	Telefon 029 564 3300 Fax 029 564 3314	markkinaoikeus@oikeus.fi www.marknadsdomstolen.fi

Asiantuntijapyynnössään lakivaliokunta on pyytänyt lausuntoa erityisesti ehdotuksista liittyen seuraamusmaksuun.

Markkinaoikeus keskittyykin tässä lausunnossaan lähinnä 3. lakiehdotukseen (ehdotus laiksi kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta) sisältyvään säännösehdotukseen uudeksi 16 a §:ksi koskien seuraamusmaksua kielletyn menettelyn käyttämisestä.

Ehdotetun kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 16 a §:n mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä elinkeinonharjoittajalle, joka kuluttajien vahingoksi tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) markkinoinnissa tai asiakassuhteessa jatkaa sellaista kuluttajansuojalain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua menettelyä, jonka käyttäminen on mainitun luvun 16 §:n nojalla lainvoimaisella päätöksellä kielletty;
2) kulutushyödykettä tarjotessaan jatkaa sellaisen kuluttajansuojalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun sopimusehdon käyttämistä, jonka käyttäminen on mainitun luvun 2 §:n nojalla lainvoimaisella päätöksellä kielletty.

Mainitun säännösehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittajalle voitaisiin siten määrätä seuraamusmaksu (yksinomaan) sen perusteella, että tämä jatkaa joko kuluttaja-asiamiehen tai tuomioistuimen aikaisemmin kielletyksi määräämää menettelyä.

Kuten hallituksen esityksen lausuntopalaute-jaksossakin on selostettu (ks. s. 64), markkinaoikeus on suhtautunut aikaisemmasta työryhmämietinnöstä antamassaan lausunnossa kysymyksessä olevaan säännösehdotukseen jossain määrin varauksellisesti, paikoitellen kriittisestikin.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan voidaan jo periaatteellisestikin esittää, ettei seuraamusmaksun määräämisen mahdollistaminen yksinomaan yksittäistapauksellisen kieltopäätöksen rikkomisen nojalla ole yhtä ongelmatonta kuin seuraamusmaksun määräämisen perustaminen lainsäännöksen rikkomiseen.

Nyt po. osin kansallinen liikkumavara lienee kuitenkin ainakin jossain määrin rajattu.

Ehdotettuun sääntelyyn liittyen on kuitenkin syytä huomata, että jo tällä hetkelläkin kuluttajansuojaoikeuden alan kieltopäätöksissä – käytännössä poikkeuksetta – kiellon noudattamisen tehosteeksi asetetaan uhkasakko. Säännösehdotuksen toteuttaminen tulisi siten merkitsemään sitä, että vastaisuudessa, jos elinkeinonharjoittaja rikkoo uhkasakolla varustettua kieltoa, niin tälle voitaisiin kyseisestä menettelystä uhkasakon maksettavaksi tuomitsemisen ohella määrätä maksettavaksi myös seuraamusmaksu. Vaikka tältä osin kyse ei olisikaan mistään ns. kaksoisrangaistavuuden kiellon rikkomisesta, hallituksen esityksessä olisi mielellään nähnyt käsiteltävän kyseistä ongelmatiikkaa ja siten miten tällaisiin mahdollisiin tilanteisiin tulisi suhtautua lainkäyttäjän näkökulmasta (esim. onko mahdollinen aikaisemmin

tapahtunut uhkasakon maksettavaksi tuomitseminen otettavissa huomioon mahdollista seuraamusmaksua määrättäessä).

Aivan erityisen varauksellisesti markkinaoikeus on suhtautunut ja suhtautuu edelleenkin siihen, että seuraamusmaksun määrääminen voisi perustua kuluttaja-asiamiehen määräämän kiellon rikkomiseen.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan voidaan pitää jo periaatteellisessa mielessä ongelmallisena, että riippumattomat tuomioistuimet tulisivat seuraamusmaksun määräämistä koskevaa asiaa käsitelleessään olemaan sidottuja kuluttaja-asiamiehen kieltoasian yhteydessä omaksumaan tulkintaan kuluttajansuojalain soveltamisesta.

Edellä mainittua ongelmallisuutta voi tietyllä tavalla katsoa ainoastaan lisäävän sen, että Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan kuluttaja-asiamiehen kieltopäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Voidaan myös kysyä, miten perusteltuna seuraamusmaksun määräämisen perustamista kuluttaja-asiamiehen määräämän kiellon rikkomiseen voidaan pitää senkään valossa, että Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan kuluttaja-asiamies voi määrätä kiellon ainoastaan asiassa, joka ei ole lain soveltamisen kannalta huomattava.

Joka tapauksessa, mikäli katsotaan että direktiivit eivät puheena olevalta osin mahdollista kansallista liikkumavaraa (jättää kuluttaja-asiamiehen määräämiä kieltoja sääntelyn ulkopuolelle kokonaan), markkinaoikeus katsoo, että seuraamusmaksuasian käsittelyn yhteydessä tuomioistuimilla tulisi ehdottomasti olla oikeus ja mahdollisuus arvioida kuluttaja-asiamiehen kieltämän menettelyn lainmukaisuus arvioidessaan seuraamusmaksun määräämisen täyttymisen edellytyksiä.

Esitykseen sisältyvästä vaikutusten arvioinnista

Edellä käsitellystä erillisenä asiana markkinaoikeus haluaa lopuksi lyhyesti kiinnittää huomiota hallituksen esitykseen sisältyvään, markkinaoikeutta koskevaan vaikutusten arviointiin.

Hallituksen esityksessä todetaan, että esityksen vaikutuksia markkinaoikeuteen ei arvioida merkittäviksi, koska oletettavaa on, ettei seuraamusmaksun määräämistä koskevien esitysten määrä tule esitettyjen muutosten johdosta erityisemmin kasvamaan.

Markkinaoikeudelle jää jossain määrin epäselväksi, mihin edellä selostettu esityksessä esitetty arvio siitä, ettei seuraamusmaksua koskevien esitysten määrä tule esitettyjen muutosten johdosta erityisemmin kasvamaan, täsmällisesti ottaen on oikein perustettu. Ilmeisesti kuitenkin kiistatonta on, että seuraamusmaksuasioiden soveltamisalaa esitetään hallituksen esityksessä laajennettavaksi (muutoinkin kuin edellä käsitellyn 3. lakiehdotukseen sisältyvän ehdotetun 16 a §:n säätämisen myötä).

Lisäksi puheena olevalta osin on syytä muistaa, hallituksen esitykseen sisältyvässä vaikutusten arvioinnissa kokonaan sivuutettu seikka siitä, että markkinaoikeudessa käsiteltävät seuraamusmaksuesitysasiat poikkeavat usein luonteeltaan (ja tätä kautta myös resurssivaikutuksiltaan) huomattavastikin asianomaiseen asiaryhmään kuuluvista muista markkinaoikeudessa käsiteltävistä asioista.

Jussi Karttunen
markkinaoikeuden ylituomari